

SISÄLLYSLUETTELO

Lyhenteet.....	IX
Esipuhe.....	XI
Johdanto.....	1
1 Työaikalain soveltaminen	5
1.1 Työaikalain yleinen soveltaminen.....	5
1.2 Työ- ja virkasuhteinen työ sekä itsenäiset ammatinharjoittajat	10
1.3 Alueellinen soveltaminen	19
1.4 Moottoriajoneuvon kuljettajat	25
1.5 Nuoret työntekijät	30
1.6 Merenkulkijat	35
1.7 Poikkeukset työaikalain soveltamisesta	37
1.7.1 Työaika-autonomia.....	37
1.7.2 Yrityksen tai sen itsenäisen osan johtaminen.....	41
1.7.3 Uskonnolliset toimitukset	48
1.7.4 Perheenjäsenet	50
1.7.5 Työ, johon käytettyä aikaa työnantaja ei voi valvoa.....	52
1.7.6 Eräät valtion virkamiehet	57
1.7.7 Suomen Pankin virkamiehet	58
1.7.8 Opetus- ja tutkimushenkilöstö, metsä-, metsän- parannus- ja uittotyö sekä niihin liittyvä työ ja rajavartio- laitoksen työntekijät sekä luotsaustehtävät	58
1.7.9 Tapahtuma-, kilpailu- ja leiritoiminta	60
1.8 Useat eri työsuhteet	62
2 Työajaksi luettava aika ja varallaolo.....	65
2.1 Työaika-varallaolo-lepoaika.....	65
2.2 Työaika.....	69
2.2.1 Työajaksi luettava aika.....	69

2.2.2	Päivystys	75
2.2.3	Koulutukset, terveystarkastukset ja virkistyspäivät sekä erilaiset luottamustehtävät	78
2.2.4	Muita tilanteita	81
2.4.5	Työaika–varallaolo–rajanveto	
2.3	Matkustaminen	82
2.4	Varallaolo	89
2.4.1	Varallaolon määritelmä ja varallaolosta sopiminen	89
2.4.2	Varallaolon korvaaminen	93
2.4.3	Virkamiesten ja viranhaltijoiden varallaolovelvoite	94
2.4.4	Varallaolo ja nollasopimukset	95
3	Työaikalakiin perustuva säännöllinen työaika	97
3.1	Yleistyöaika	97
3.2	Jaksotyöaika	99
3.3	Yötyö ja vuorotyö	108
3.3.1	Yö- ja vuorotyön vaikutus terveyteen	108
3.3.2	Vuorotyö	113
3.3.3	Yötyö	118
3.3.4	Yö- ja vuorotyökorvaukset	129
4	Työaikajoustop.....	131
4.1	Työaikajoustopojen tavoitteet	131
4.2	Työaikajoustopojen taustalla oleva työelämän kehitys	132
4.3	Työntekopaikka työaikalain soveltamisalaa määrittävänä tekijänä	134
4.4	Muualla tehtävän työn käsite ja määritelmä	134
4.4.1	Työskentely työntekijän kotona	135
4.4.2	Työntekopaikka työsopimuksen ehtona	136
4.4.3	Sopiminen muualla kuin varsinaisella työpaikalla tehtävän työn järjestelyistä	137
4.4.4	Tasapuolisen kohtelun velvoite työaikajoustopoista sovittaessa	137
4.4.5	Työskentely muualla kuin kiinteässä toimipisteessä työaikalain soveltumatta	138
4.5	Liukuva työaika	139
4.5.1	Liukuvan työajan käsite ja sopimisen rajat	139
4.5.2	Liukuvan työajan edut ja ongelmat	140
4.5.3	Sopimus liukuvasta työajasta	141
4.6	Joustotyöaika	145
4.6.1	Joustotyöajan käyttöönoton edellytykset	145
4.6.2	Joustotyöaikkaa koskeva sopimus	147

4.7	Työaikapankki	149
4.7.1	Lähtökohdat	149
4.7.2	Työaikapankin peruseriaatteen ja työaikapankkisopimus	150
4.8	Lyhennetty työaika	152
5	Säännöllisen työajan ylittäminen ja sunnuntaityö.....	155
5.1	Lisä- ja ylityön määritelmät	155
5.2	Työntekijän suostumus lisä- ja ylityöhön	157
5.3	Lisä- ja ylityön syntyminen	165
5.3.1	Yleistyöajassa	165
5.3.2	Keskimääräisessä työajassa	166
5.3.3	Jaksotyössä	169
5.3.4	Liukuvassa työajassa	169
5.3.5	Joustotyöajassa	170
5.4	Poissaolojen vaikutus lisä- ja ylityön syntymiseen	171
5.5	Varallaolon vaikutus lisä- ja ylityön syntymiseen	173
5.6	Lisä- ja ylityön korvaaminen	174
5.7	Sunnuntaityö	175
5.7.1	Työnantajan oikeus teettää sunnuntaityötä	175
5.7.2	Sunnuntaityöstä ja arkipyhänä tehdystä työstä maksettava korvaus	178
5.8	Lisä- ja ylityökorvauksen sekä sunnuntaityön korotusosan vaihtaminen vapaaksi	180
5.9	Lisä- ja ylityökorvauksen perusosan laskeminen	181
5.10	Lisä- ja ylityökorvauksen sekä sunnuntaityöstä maksettavan korvauksen maksaminen kuukausittaisena erillisenä korvauksena	183
5.11	Työsopimuksen päättyminen kesken tasoittumisjakson	186
5.12	Aloittamis- ja lopettamistyöt	187
5.13	Vuorokauden ja viikon vaihtuminen	189
5.14	Työajan enimmäismäärä ja siitä poikkeaminen eli opt out	190
5.15	Hätätyö	196
6	Lepoajat	203
6.1	Päivittäiset taudit	203
6.2	Vuorokausilepo	205
6.3	Viikkolepo	211
6.4	Viikkolevosta poikkeaminen	213

7	Työaikaa koskevat asiakirjat	217
7.1	Työajan tasoittumissuunnitelma	217
7.2	Työvuoroluettelo	218
7.3	Työaikakirjanpito	225
8	Säännösten pakottavuus	227
8.1	Työaikalain säännösten sitovuus ja normihierarkia.....	227
8.2	Työaikalain täysin pakottavat säännökset	229
8.3	Työaikalaista poikkeaminen työ- ja virkaehtosopimuksella	233
8.4	Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuvat paikalliset (yrityskohtaiset) sopimukset	239
8.4.1	Järjestäytymättömän työnantajan oikeus noudattaa yleissitovan työehtosopimuksen työaikalaista poikkeavia määräyksiä	239
8.4.2	Yleissitovaan työehtosopimukseen perustuva paikallinen sopimus säännöllisestä työajasta	240
8.4.3	Säännöllistä työaikaa koskevan sopimuksen tekeminen ja irtisanominen sekä sopimuksen sitovuus	245
8.5	Työaikalaista poikkeaminen työsopimuksella	249
9	Valvonta ja erimielisyyksien ratkaiseminen	253
9.1	Nähtävänäpito työpaikalla	253
9.2	Valvonta	254
9.2.1	Yksittäinen työntekijä ja henkilöstön edustajat	254
9.2.2	Työsuojeluviranomainen	256
9.3	Poikkeusluvan hakeminen aluehallintovirastolta	257
9.4	Kanneaika	260
9.5	Työneuvoston lausunto	264
9.6	Rangaistussäännökset	265
9.7	Näyttökysymykset	269
10	Näkökulmia työaikaosuojeluun nykyajassa.....	273
10.1	Työaikaosuojelun tausta ja historia.....	273
10.2	Työaikaosuojelu nyky-yhteiskunnassa	273
10.3	Työaikaosuojelu työsuojelun osa-alueena	275
10.4	Työajattomien työntekijöiden työaikaosuojelu	276
10.5	Vapaa-aikaosuojelu.....	277
	Lähteet	281
	Asiahakemisto	286
	Oikeustapaukset ja työneuvoston lausunnot	292